

УДК 316:378.4/.6-057.87

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2022.2.5>**Тетяна НЕЛЬГА**

доцент кафедри суспільних дисциплін та соціальної роботи, Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фроментівська, 2, Київ, Україна, 03039

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8794-0211>**Tetiana NELHA**

Associate Professor at the Department of Social Disciplines and Social Work, Interregional Academy of Personnel Management, 2, Fromentivska str., Kyiv, Ukraine, 03039

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8794-0211>**СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ДО НАВЧАННЯ (НА ПРИКЛАДІ СОЦІОЛОГІЧНОГО
ДОСЛІДЖЕННЯ)****ATTITUDE OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL
ESTABLISHMENTS IS TOWARD STUDIES (ON THE EXAMPLE
OF SOCIOLOGICAL RESEARCH)**

Статтю побудовано на результатах соціологічного дослідження, проведеного автором у листопаді 2020 р. в Міжрегіональній Академії управління персоналом. Аналізується мотивація навчання студентів, ставлення до різних аспектів студентського життя та плани на майбутнє.

У результаті проведеного дослідження доведено, що студенти мають високу мотивацію до навчання, позитивно оцінюють як сам процес навчання, так і відносини з викладачами та одне з одним. Вибором майбутньої професії та навчального закладу вони також загалом задоволені. Нарешті, студенти орієнтовані як професійно реалізувати себе в майбутній професії, так і знайти себе в інших галузях на ринку праці.

Ключові слова: студенти вищого навчального закладу, ставлення до навчання, мотивація, майбутня професія, процес навчання, соціологічне дослідження.

The article is based on the results of a sociological survey conducted by the author in November 2020 at the Interregional Academy of Personnel Management. The motivation of students' learning, attitude to various aspects of student life and plans for the future are analyzed.

It is concluded that students have a high motivation to learn, positively evaluate both the learning process itself and the relationship with teachers and with each other. They are also generally satisfied with the choice of future profession and educational institution, and students are oriented to realize themselves professionally both in the future profession and to find themselves in other areas of the labor market.

Key words: university students, attitude to learning, motivation, future profession, learning process, sociological research.

Питання місця та ролі освіти в житті людини й суспільства ніколи не втрачало своєї актуальності. Освіта як соціальний інститут, а також її методи завжди змінювалися відповідно до потреб часу, проте її цінність завжди залишалася високою. Крім того, освіта завжди була одним із головних каналів соціальної мобільності в суспільстві, однією з можливостей досягнення життєвого успіху [2].

Проте в масовій свідомості цінність освіти, зокрема вищої, іноді ставиться під сумнів. Особливо в наш час – в епоху економічної та політичної нестабільності, трансформації всіх сфер суспільного життя.

Отже, чи це справді так? Чи прагнуть молоді люди до навчання? Чи пов'язують студенти своє професійне майбутнє зі спеці-

альністю, яку вивчають? Чи задоволені вони своїм вибором?

З метою отримання відповідей на ці запитання, а також для встановлення місця вищої освіти в системі цінностей студентської молоді автором публікації в листопаді 2020 р. було проведено соціологічне дослідження. У ньому взяли участь студенти II–V курсів Міжрегіональної Академії управління персоналом. Усього опитано 33 студенти.

Отже, почнемо з вибору спеціальності (див. таблицю 1). На запитання «Що вплинуло на Ваше бажання вибрати саме цю спеціальність?» більше половини респондентів (66,66%) відповіли: «Бажання стати фахівцем у цій галузі». На другому місці (33,33%) виявилася престижність професії. Далі з великим відривом ідуть відповіді «Вплив або приклад

друзів» (9,09%), «Вплив батьків або родичів» (6,06%), «Сімейна традиція» (3,03%).

Таблиця 1

**Розподіл відповідей на запитання
«Що вплинуло на Ваше бажання вибрати
саме цю спеціальність?»**

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>%</i>
Бажання стати фахівцем у цій галузі	66,66
Вплив батьків або родичів	6,06
Вплив або приклад друзів	9,09
Сімейна традиція	3,03
Реклама	0
Престижність професії	33,33

Примітка: респондентам було дозволено вибирати декілька варіантів

При цьому більшість студентів зазначили, що вони задоволені своїм вибором: 42,42% задоволені повністю, 51,51% скоріш задоволені, ніж не задоволені (див. таблицю 2). Зовсім незадоволених не виявилось взагалі, а скоріш незадоволених – тільки 3,03%.

Із цього можна зробити висновок, що орієнтація на конкретну спеціальність є домінуючим мотивом під час вибору майбутнього фаху.

Таблиця 2

**Розподіл відповідей на запитання:
«Чи задоволені Ви своїм вибором?»**

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>%</i>
Повністю задоволений	42,42
Скоріш задоволений, ніж не задоволений	51,51
Скоріш незадоволений	3,03
Зовсім незадоволений	0
Важко відповісти	3,03

Також респондентам було запропоновано відповісти на запитання «Що вплинуло на Ваше бажання вибрати саме цей навчальний заклад?» (див. таблицю 3). Як видно з даних таблиці, на першому місці стоїть відповідь «Територіальне розташування навчального закладу» (45,45%). Так, це, мабуть, важливий фактор, проте тільки чверть респондентів зазначили цю позицію як єдину причину. На другому місці (30,30%) перебуває відповідь «Доступна плата за навчання», на третьому – «Бажання отримати якісні знання» (24,24%). Третина респондентів (21,21%) вибрала свій навчальний заклад, оскільки вважає його престижним. Далі з помітним відривом ідуть відповіді «Вплив або приклад друзів» (12,12%), «Реклама» (9,09%) та на останньому місці (6,06%) – «Вплив батьків або родичів».

Таким чином, більшість студентів Міжрегіональної Академії управління персоналом

вважає свій навчальний заклад досить престижним, таким, що має доступну оплату за навчання та дає можливість отримати якісні знання.

Таблиця 3

**Розподіл відповідей на запитання
«Що вплинуло на Ваше бажання вибрати
саме цей навчальний заклад?»**

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>%</i>
Бажання отримати якісні знання	24,24
Вплив батьків або родичів	6,06
Вплив або приклад друзів	12,12
Територіальне розташування навчального закладу	45,45
Престижність навчального закладу	21,21
Доступна плата за навчання	30,30
Реклама	9,09

Примітка: респондентам було дозволено вибирати декілька варіантів

Ще одна проблема, яка цікавила нас у дослідженні, – питання про те, наскільки цікаво студентам учитися та наскільки легко (або, навпаки, важко) їм дається навчання у вищому навчальному закладі, якщо порівнювати зі школою.

Так, на запитання «Наскільки цікаво Вам учитися?» більшість респондентів (87,87%) дала позитивну відповідь. 9,09% респондентів зізналися, що вчитися їм не дуже цікаво, і тільки 3,03% вибрали варіант відповіді «Важко відповісти». При цьому жоден респондент не вибрав відповідь «Зовсім не цікаво».

На запитання «Оцініть, будь ласка, наскільки легко/важко дається Вам навчання порівняно з навчанням у школі» розподіл відповідей виявився таким: більше половини респондентів (60,60%) відповіли, що у вищому навчальному закладі їм учитися легше, ніж у середній школі, 18,18% опитаних зізналися, що їм учитися складніше, 6,06% досліджуваних вибрали відповідь «Так само, як у школі», а в 15,15% студентів виникли труднощі з такою оцінкою.

Одним із центральних моментів дослідження ставлення студентів до навчання було питання щодо мотивації. На запитання «Що найбільше Вас мотивує у процесі навчання?» були отримані цікаві відповіді (див. таблицю 4). Так, більшість студентів (87,87%) вибрали варіант «Інтерес до вибраної спеціальності». На другому місці (30,30%) опинився варіант «Уміння викладачів цікаво та доступно подати матеріал». Третє місце посіли дві відповіді: «Бажання отримати диплом» та

«Бажання спілкуватися з іншими студентами» (по 21,21%). Далі йдуть відповіді «Бажання уникнути служби в армії» (12,12%) (при цьому варто зауважити, що жоден респондент не вибрав цей мотив як єдиний для навчання), «Цікаве студентське життя» (9,09%), «Тиск батьків або родичів» (6,06%) (цей мотив також у жодного респондента не був єдиним). Тільки 3,03% респондентів було важко відповісти на це запитання. Ті, хто вибрав варіант «Інше», вказували бажання самореалізації або бажання отримати професійний досвід.

Таблиця 4

**Розподіл відповідей на запитання
«Що найбільше Вас мотивує
у процесі навчання?»**

<i>Варіанти відповідей</i>	<i>%</i>
Інтерес до вибраної спеціальності	87,89
Уміння викладачів цікаво та доступно подати матеріал	30,30
Цікаве студентське життя	9,09
Бажання отримати диплом	21,21
Тиск батьків або родичів	6,06
Бажання уникнути служби в армії	12,12
Бажання спілкуватися з іншими студентами	21,21
Інше	9,09
Важко відповісти	3,03

Примітка: респондентам було дозволено вибрати декілька варіантів

Таким чином, найвищий показник – інтерес до вибраної спеціальності – загалом підтверджує попередні висновки про бажання стати фахівцем саме у вибраній галузі як один із головних мотивів навчання. Майже третина респондентів відзначила високий рівень педагогічної кваліфікації викладачів Міжрегіональної Академії управління персоналом. Що стосується досить високого відсотка тих, хто бажає просто отримати диплом, то це можна пояснити різними причинами. По-перше, вища освіта залишається соціальною цінністю, тобто тим, що дає людині не лише професію, а й соціальний статус [1]. По-друге, не всі випускники вищих навчальних закладів планують працювати саме за отриманою спеціальністю. Натомість власне молодості бажання жити цікавим студентським життям і бажання спілкуватися з іншими студентами виявилось додатковим позитивним бонусом навчання в закладі вищої освіти, адже серед наших респондентів не виявилось тих, хто вибрав би тільки ці позиції.

Один із важливих показників ставлення до навчання – відвідування студентами лекційних і семінарських занять. Тому респондентам було поставлене запитання про те, чи пропускають вони заняття. Відповіді були такими: третина студентів (33,33%) відповіли, що занять не пропускають; ще третина (30,30%) вказали, що пропускають, проте рідко. 27,27% респондентів зазначили, що іноді пропускають заняття, а 9,09% зізналися, що пропускають часто.

Серед причин пропусків (під час відповіді на це запитання респонденти могли вибрати декілька варіантів) на першому місці (42,42%) виявилася поважна причина – хвороба. З'ясувалося, що 36,36% наших респондентів працюють, і заняття вони пропускають через ускладнення в поєднанні роботи з навчанням. Ще 15,15% студентів чесно зізналися, що іноді просто не хочуть іти на заняття, а 9,09% поскаржилися на проблеми з транспортом.

Далі респондентам було запропоновано оцінити ступінь своєї задоволеності різними сторонами студентського життя (див. таблицю 5).

Як видно з даних таблиці, більше половини студентів (63,63%) загалом задоволені доступністю викладу матеріалу викладачами, ще 18,18% задоволені повністю. Такий результат загалом підтверджує один із попередніх висновків про те, що більшості студентів цікаво вчитися. До того ж більшість опитаних задоволені своїми відносинами з викладачами: половина (51,51%) задоволені повністю, 39,39% загалом задоволені. Також студенти загалом задоволені своїми відносинами з одногрупниками: 57,57% та 36,36% задоволених повністю та загалом задоволених відповідно. До графіку занять також не виявлено особливих претензій: 48,48% загалом задоволені, 39,39% задоволені повністю, а 9,09% вибрали позицію «3» (середній бал). Хоча варто зауважити, що графік занять у Міжрегіональній Академії управління персоналом не має принципових відмінностей від графіку занять в інших вищих навчальних закладах.

Що ж стосується позицій «Суспільна діяльність», «Організація дозвілля», «Організація харчування на території навчального закладу», «Спортивне життя» та «Культурне життя», то тут ми бачимо досить високий відсоток незадоволених, який навіть перевищує відсоток задоволених (наприклад, 24,24% респондентів не задоволені суспільною діяльністю в навчальному закладі проти 18,18% задоволених). Ще більше рес-

Таблиця 5

Розподіл відповідей на запитання «Оцініть, будь ласка, ступінь Вашої задоволеності такими сторонами Вашого студентського життя» (у %)

Варіанти відповідей	1	2	3	4	5	Важко відповісти
Доступність викладу матеріалу	0	3,03	15,15	63,63	18,18	0
Відносини з викладачами	0		9,09	39,39	51,51	0
Відносини з одногрупниками	0	3,03	3,03	36,36	57,57	0
Графік занять	0	3,03	9,09	48,48	39,39	0
Суспільна діяльність	3,03	24,24	24,24	18,18	18,18	0
Організація дозвілля	6,06	6,06	21,21	27,27	6,06	9,09
Організація харчування на території навчального закладу	6,06	15,15	15,15	12,12	45,45	6,06
Спортивне життя	12,12	15,15	21,21	18,18	6,06	9,09
Культурне життя	12,12	12,12	15,15	27,27	30,30	3,03

Примітка: відповідь надавалася за кожною позицією за 5-бальною шкалою, де 1 означає «зовсім незадоволений», а 5 – «повністю задоволений»

понтентів не задоволені спортивним життям (27,27% сумарно) та культурним життям (24,24% сумарно). На нашу думку, це пояснюється тим, що дослідження проводилося в період карантину, коли студенти часто перебували на дистанційному навчанні, а тому не мали можливості жити повноцінним культурним, спортивним і суспільним життям.

Також респондентів просили оцінити, чи пов'язують вони наявність вищої освіти з можливістю досягнення життєвого успіху. Тут відповіді розподілилися так: 42,42% респондентів дали ствердну відповідь, 48,48% опитаних відповіли «Частково», і тільки 9,09% студентів відповіли «Ні».

Ще одне запитання в дослідженні стосувалося гіпотетичного повторного вибору (див. таблицю 6). Як видно з даних таблиці, близько половини студентів (45,45%) у разі можливості повторного вибору вибрали би той самий навчальний заклад і ту саму спеціальність. На нашу думку, це досить високий рівень задоволеності навчанням у Міжрегіональній Академії управління персоналом та його якістю. 15,15% опитаних вибрали би таку саму спеціальність, проте в іншому навчальному закладі; 12,12% респондентів змінили би і спеціальність, і навчальний заклад; тільки 6,06% студентів були би готові змінити спеціальність у тому самому навчальному закладі. Зауважимо, що в наших респондентів не було досвіду навчання в інших закладах вищої освіти. І ми бачимо 6,06% розчарованих студентів, які не впевнені, що їм взагалі потрібна вища освіта. Ще 15,15% досліджених було важко відповісти на це запитання.

Таблиця 6

Розподіл відповідей на запитання «Якби у Вас була можливість повторного вибору, що б Ви зробили?»

Варіанти відповідей	%
Вибрав би той самий навчальний заклад і ту саму спеціальність	45,45
Вибрав би той самий навчальний заклад, проте інший факультет (спеціальність)	6,06
Вибрав би таку саму спеціальність, проте в іншому навчальному закладі	15,15
Вибрав би іншу спеціальність та інший навчальний заклад	12,12
Я не впевнений, що мені взагалі потрібна вища освіта	6,06
Важко відповісти	15,15

Нарешті, респондентам було запропоновано оцінити перспективи свого майбутнього працевлаштування (див. таблицю 7).

Таблиця 7

Розподіл відповідей на запитання «Як Ви оцінюєте перспективи майбутнього працевлаштування?»

Варіанти відповідей	%
Думаю, що знайду роботу за фахом	45,45
Не впевнений, що буду працювати за фахом	27,27
Буду шукати роботу, проте не за фахом	6,06
Планую зайнятися підприємницькою діяльністю	9,09
Не збираюся працювати	0
Я ще не визначився	6,06
Інше	6,06

Тут ми спостерігаємо певний песимізм: менше половини (45,45%) студентів «думають, що знайдуть роботу за фахом», а 27,27% «не впевнені, що будуть працювати за фахом». На нашу думку, такі показники пов'язані насамперед із дефіцитом робочих місць на ринку праці, про що студенти, звісно, знають, а не з небажанням працювати за фахом. Адже інтерес до вибраної спеціальності, як свідчать наведені вище дані, високий. Невелика кількість студентів (6,06%) планують шукати роботу, проте не за фахом, ще 9,09% опитаних планують зайнятися підприємницькою діяльністю, 6,06% досліджуваних зізналися, що ще

не визначилися. Позитивним моментом є те, що жоден із респондентів не вибрав позицію «Не збираюся працювати».

Таким чином, наше дослідження довело, що студенти Міжрегіональної Академії управління персоналом мають високу мотивацію до навчання, позитивно оцінюють як сам процес навчання, так і відносини з викладачами та одне з одним. Вибором як майбутньої професії, так і навчального закладу вони також загалом задоволені. Нарешті, студенти орієнтовані як професійно реалізувати себе в майбутній професії, так і знайти себе в інших галузях на ринку праці.

Література:

1. Нельга Т.О. Вища освіта як життєва цінність та умова професійної самореалізації. *Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України* : монографія / за ред. В.Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2007. С. 20–30.
2. Нельга Т.О. Соціально-економічна адаптація студента та молодого спеціаліста в період формування ринкових відносин. *Вища освіта України: методологічні та соціально-виховні проблеми модернізації* : монографія / за заг. ред. В.П. Андрущенко, М.І. Михальченка, В.Г. Кременя. Київ : ДЦССМ ; Запоріжжя : ЗДУ, 2002. С. 50–70.

References:

1. Nelha, T.O. (2007). Vyshcha osvita yak zhyttieva tsinnist ta umova profesiinoi samorealizatsii [Higher education as a vital value and a condition of professional self-realization]. *Modernizatsiia systemy vyshchoi osvity: sotsialna tsinnist i vartist dlia Ukrainy: monohrafiia* [Modernization of the higher education system: social value and cost for Ukraine: monograph] / V.H. Kremin (ed.). Kyiv: Pedagogichna dumka, pp. 20–30 [in Ukrainian].
2. Nelha, T.O. (2002). Sotsialno-ekonomichna adaptatsiia studenta ta molodoho spetsialista v period formuvannia rynkovykh vidnosyn [Socio-economic adaptation of a student and a young specialist during the formation of market relations]. *Vyshcha osvita Ukrainy: metodolohichni ta sotsialno-vykhovni problemy modernizatsii: monohrafiia* [Higher education of Ukraine: methodological and socio-educational problems of modernization: monograph] / V.P. Andrushchenko, M.I. Mykhalchenko, V.H. Kremin (eds.). Kyiv: DTsSSM; Zaporizhzhia: ZDU, pp. 50–70 [in Ukrainian].